

тестовим матеріалом, де кожен з досліджуваних набирає певну кількість балів, які свідчать про рівень соціальної адаптації та ступінь психологічної захищеності, стресостійкості.

Так, сума балів від 150 до 199 відповідає високому рівню соціальної адаптації та стресостійкості, 200–299 балів свідчать про пороговий рівень зазначених факторів, кількість балів, що перевищує 30, говорить про низький рівень соціальної адаптації, психологічної захищеності, рівня стресостійкості. Зіставлення даних за двома методиками свідчить про наявність стійкої позитивної кореляції між рівнем вираження симптомокомплексу дезадаптації та психологічної незахищеності.

Для перевірки валідності та уточнення результатів дослідження, їх було проаналізовано за допомогою статистичної обробки. В *табл. 7* наведено результати кореляційного аналізу балих показників досліджуваних за рівнем дезадаптації, що був виявлений за допомогою методики «Людина під дощем», та показників рівня дезадаптації та психологічної незахищеності, що був діагностований за допомогою методики визначення стресостійкості та соціальної адаптації Холмса і Раге за допомогою коефіцієнту кореляції Спірмена.

Таблиця 7

Результати застосування коефіцієнту кореляції Спірмена

Рівень кореляції		Рівень значущості
За рівнем кореляції між показниками рівня дезадаптації	,785**	0,000
За рівнем кореляції між показниками рівня психологічної незахищеності	,850**	0,001

За результатами статистичного аналізу було встановлено наявність значимого позитивного кореляційного зв'язку між показниками рівня дезадаптації, отриманих за допомогою двох різних методик. Результати свідчать також про високу значущість отриманих результатів стосовно симптомокомплексу психологічної незахищеності. Можна зробити висновок про статистичне підтвердження наявності позитивної кореляції між результатами двох етапів дослідження.

ВИСНОВКИ

На основі проведеного емпіричного дослідження виявлено прояви архетипу Тіні особистості. Зазначено, що проєктивна методика «Людина під дощем» є найбільш індикативною для прояву архетипу Тіні. Отже, проєктивна методика «Людина під дощем» може бути застосована у якості методичного інструментарію в процесі дослідження проявів архетипу Тіні.

ЛІТЕРАТУРА

1. Практическая психодиагностика. Методики и тесты : учеб. пособ. / под. общ. ред. Д.Я. Райгородского. – Самара : ИД «БАХРАХ-М», 2002. – 149 с.
2. Психологический словарь / под. общ. ред. А.В. Петровского, М.Г. Ярошевского. – [2-е изд., испр. и доп.]. – М. : Политиздат, 2006. – 324 с.
3. Фейдимен Дж. Теории личности и личностный рост. Часть 4 : Карл Густав Юнг и аналитическая психология / Дж. Фейдимен, Р. Фрейджер. – СПб : Прайм-Еврознак, 2004. – 100 с.
4. Франкл В.Е. Человек в поисках смысла / под общ. ред. Л.Я. Гозмана и Д.А. Леонтьева. – М. : Прогресс, 1990. – 308 с.
5. Чалдини Р. Психология влияния. / Р. Чалдини. [4-е изд.]. – СПб., 2003.
6. Юнг К.Г. Символы трансформации / К.Г. Юнг. – М., 1952. – 386 с.
7. Юнг К.Г. Синхрония: акаузальный объединяющий принцип / К.Г. Юнг. – М. : АСТ МОСКВА, 2010. – С. 11–43.

УДК 159.923.2:37.018.46

СПЕЦКУРС-ТРЕНІНГ ЯК ЗАСІБ КОРЕКЦІЇ ПРОФЕСІЙНИХ ЦІННІСНИХ ОРІЄНТАЦІЙ УЧИТЕЛІВ У СИСТЕМІ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ

Г.О. Печерська

*старший викладач кафедри психології та моніторингових досліджень
Кримського республіканського інституту післядипломної педагогічної освіти, м. Сімферополь*

У статті розглядаються методологічні та ключові аспекти навчальної програми спецкурсу-тренінгу з корекції професійних ціннісних орієнтацій учителів у системі післядипломної педагогічної освіти.

Ключові слова: вчитель, професійні ціннісні орієнтації, корекція, спецкурс-тренінг.

В статье рассматриваются методологические и ключевые аспекты учебной программы спецкурса-тренинга по коррекции профессиональных ценностных ориентаций учителей в системе последиplomного педагогического образования.

Ключевые слова: учитель, профессиональные ценностные ориентации, коррекция, спецкурс-тренинг.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Аксіологічна підготовка вчителя є однією з актуальних тем сьогодення. Як відзначає В.В. Химинець, професійна діяльність освітян ґрунтується на вже сформованих світогляді, структурах мислення, стереотипах дій, набутих у соціальному і особистому житті, які щоразу негативно впливають на їх

інноваційну діяльність. Тому основну роль у підвищенні кваліфікації слід відводити перебудові стереотипів діяльності і мислення педагогів, заміні негативних установок та шаблонів. Система післядипломної педагогічної освіти покликана активізувати освітню діяльність щодо формування позитивних суспільних і національних цінностей [19]. Істотним чинником підвищення кваліфікації і, відповідно, ефективності професійної діяльності вчителя, як визначає Т.Б. Бобро, є досягнення педагогом рівня особистісного розвитку, на якому здійснюється розуміння взаємозв'язку його особистісних і професійних цінностей [1]. Розглядаючи специфіку процесу навчання в системі післядипломної освіти, О.Ю. Панасюк стверджує, що це – процес перебудови тих або інших професійних настанов, процес психологічної перебудови особистості [12]. Саме тому аксіологічний компонент, що містить у собі суспільні, національні, особистісні й професійні цінності, повинен стати інтегруючим початком підвищення кваліфікації педагогів у системі післядипломної педагогічної освіти. Тож підвищення кваліфікації фахівців слід розглядати не тільки як розширення та поглиблення раніше здобутих професійних знань, умінь і навичок, а і як розвиток і корекцію професійних ціннісних орієнтацій відповідно до сучасних вимог освіти.

Метою статті є висвітлення методологічних та ключових аспектів навчальної програми спецкурс-тренінгу з корекції професійних ціннісних орієнтацій учителів.

РЕЗУЛЬТАТИ ТЕОРЕТИЧНОГО АНАЛІЗУ ПРОБЛЕМИ

Методологічною основою навчальної програми з корекції професійних ціннісних орієнтацій учителів виступили основні положення теорії аксіогенезу особистості (З.С. Карпенко [5], Д.О. Леонтьєв [8], Г.К. Радчук [14] та ін.); концепції професійного становлення особистості (О.І. Бондарчук [3], Е.Ф. Зеєр [4], Є.О. Климов [7], С.Д. Максименко [9], А.К. Маркова [10], Л.М. Мітіна [11] та ін.); гуманістично-ціннісного підходу в післядипломній педагогічній освіті (О.І. Бондарчук [2]). Сутність останнього полягає в гуманізації різноманітних аспектів функціонування післядипломної освіти, сприянні особистісному розвитку усіх її суб'єктів на основі актуалізації потреби в саморозвитку, розвитку ціннісного ставлення до особистісного розвитку і професійного вдосконалення, врахування індивідуально-психологічних особливостей, прийняття унікальної неповторності кожного учасника навчального процесу, створення умов для максимального вияву його творчих потенцій, вільного розвитку, самореалізації, самотворчості у процесі діяльності тощо.

Напрямами реалізації гуманістично-ціннісного підходу в післядипломній педагогічній освіті виступають:

- побудова змісту і процесу післядипломній педагогічній освіті на засадах партнерства, спільної діяльності всіх суб'єктів;
- усвідомлення і врахування в процесі післядипломній педагогічній освіті ціннісного ставлення слухачів до дійсності, інших індивідуально-психологічних особливостей і показників особистісного розвитку;
- створення умов для самоуправління (самопізнання, самоаналіз, саморегуляція, самовдосконалення тощо) своїм професійним удосконаленням і особистісним розвитком [2].

Багатогранність завдань підготовки вчителя в системі післядипломної педагогічної освіти обумовлює низку функцій, які виконує підвищення кваліфікації фахівців. Розглядаючи психологічну підготовку молодого вчителя в системі післядипломної педагогічної освіти, О.М. Кажарська визначає наступні функції: діагностичну; професійно-освітню; адаптаційну; корекційну; мотиваційно-прогностичну [6]. Перелічені авторкою функції притаманні й аксіологічній підготовці вчителя в системі післядипломної педагогічної освіти як інтегративній психолого-педагогічній складовій, що наповнює її своїм змістом:

1) діагностична – виявлення ціннісно-сислової професійної спрямованості (мотивів, інтересів, ставлень, установок), аксіологічної компетентності, встановлення наявного рівня професійних ціннісних орієнтацій учителів;

2) професійно-освітня – задоволення потреби особистості в підвищенні аксіологічної підготовки, покращенні обізнаності у світі професійних цінностей, вдосконаленні наявного рівня професійних ціннісних орієнтацій учителя;

3) адаптаційна – розвиток на основі аксіологічної компетентності професійної гнучкості, узгодження професійно-ціннісних переконань учителя з цінностями гуманістичної парадигми в освіті, встановлення позитивного емоційного ставлення до власних професійно-ціннісних переконань, розвиток позитивної установки щодо професійної діяльності, знаходження індивідуального стилю професійної діяльності;

4) корекційна – подолання професійної кризи, деформацій професійно-психологічного профілю особистості шляхом внесення змін до ієрархічної структури професійних ціннісних орієнтацій, які обумовлюють гуманістичну спрямованість учителя та ефективність реалізації професійно-педагогічної діяльності;

5) мотиваційно-прогностична – розкриття творчого потенціалу фахівця, здатності до саморозвитку й самовдосконалення, формування спрямованості на професійне зростання й кар'єру, готовності до нововведень.

Як відзначає С.Б. Ступіна, доросла людина «тримається» за свої цінності, життєві і професійні стереотипи доти, доки на діяльнісному рівні не усвідомлює необхідності відмовитися від деяких з них [15].

Пов'язуючи таке явище зі зниженням мотивації і відзначаючи, що чим старший вік людини, тим слабша у неї мотивація до набуття нових знань, О.Ю. Панасюк пояснює такий психологічний факт з позиції вчення про динамічну рівновагу особистості й середовища. Йдеться про так званий психологічний гомеостаз (подібно до фізіологічного гомеостазу), який полягає у тенденції психіки зберігати свій «статус кво» при змінах (непринципового характеру) в навколишньому середовищі, на основі принципу саморегуляції. Будь-які чинники, що порушують рівноважний стан особистості, вона як система компенсує, прагнучи до збереження своєї структури в незмінному вигляді. Процес навчання – це саме та дія, що збурює систему і повинна призвести до порушення звичної рівноваги особистості і середовища. У дорослої людини цей механізм психологічного гомеостазу функціонує активно і перешкоджає (або компенсує) будь-які дії на систему «особистість» з метою її зміни. От чому люди зрілого віку, серед яких більшість слухачів інститутів післядипломної педагогічної освіти, менш сприйнятливі до всього нового, ніж молоді – ті ж студенти. Тому робота з дорослими вимагає інших форм і методів психологічної дії, розроблених спеціально для навчання в цій системі [12]. Засобом здійснення аксіологічної підготовки, спрямованої на корекцію професійних ціннісних орієнтацій учителів, у нашому дослідженні став спецкурс-тренінг. За визначенням М.В. Фадеєвої, саме спецкурс-тренінг є найбільш вдалою, адаптованою до умов післядипломної педагогічної освіти формою підготовки педагогів [18].

Аксіологічна підготовка вчителів засобом спецкурсу-тренінгу дала змогу використати активні й інтерактивні методи підготовки та форми колективної, групової й індивідуальної роботи. У тренінгу створюється певний емоційний та інтелектуально-пізнавальний настрій, що надає можливість істотно активізувати й інтенсифікувати процес навчання [17]. Тренінг є груповим методом, в якому спрацьовують механізми групової динаміки, учасники набувають творчого досвіду розробки та виконання колективних рішень [17], навчання стає результатом зустрічної активності групи. Саме у груповій роботі виникають ефекти взаємостимулювання і підтримки, спрощується перебіг процесів самопізнання і саморозкриття; учасники діляться досвідом, здійснюють аналіз і оцінку дій один одного; поради і рекомендації тут не є недозволеними вказівками, а виступають як найважливіший елемент навчання. Потрапляючи в умови колективного й групового навчання, дорослий бере участь у процесі розвитку своїх колег (одночасно і сам знаходиться під таким впливом), допомагаючи їм в аналізі їх особистісних професійних утруднень і потреб. Тим самим педагоги стають імпульсом розвитку й корекції професійних ціннісних орієнтацій один одного. Здатність і установки щодо професійного саморозвитку формуються як інтеріоризовані функції соціальної взаємодії.

Робота у тренінговій групі відрізняється низкою специфічних принципів:

- принцип активності: активність учасників тренінгової групи має особливий характер – слухачі залучаються до спеціально організованих дій (виконання вправ, розбір та обговорення тій або іншої ситуації, емоцій, відчуттів і поведінки людей у певній ситуації). Активність учасників зростає, якщо їм дається установка на готовність включитися в діяльність у будь-який момент;

- принцип творчої позиції, який полягає в тому, що в ході тренінгу учасники усвідомлюють, виявляють, відкривають ідеї, закономірності, вже відомі в психолого-педагогічній науці, а також, що особливо важливо, свої особистісні ресурси, можливі особливості. У навчальній групі створюється творче середовище, якому властиві проблемність, пошук, ухвалення;

- принцип об'єктивування (усвідомлення) поведінки полягає в тому, що в процесі занять поведінка учасників переноситься з імпульсивного рівня на об'єктивований рівень. Універсальним і ефективним засобом об'єктивування поведінки є зворотний зв'язок у навчальній групі;

- принцип суб'єкт-суб'єктної взаємодії: учасники мають враховувати інтереси інших учасників, їх відчуття, емоції, переживання. Реалізація цього принципу створює в навчальній групі атмосферу безпеки, довіри, відвертості, що дозволяє слухачам щиро висловлюватись, експериментувати зі своєю поведінкою.

Послідовна реалізація зазначених принципів дозволяє підвищити ефективність роботи навчальної групи.

При розробці програми з розвитку та корекції професійних ціннісних орієнтацій учителів, засобом здійснення якої став спецкурс-тренінг, враховані особливості професійних ціннісних орієнтацій педагогів, що були виявлені в ході констатувального дослідження [13]. Виявлені переважно низький та середній рівні розвитку професійних ціннісних орієнтацій учителів вказують на необхідність спеціальної психолого-педагогічної роботи з аксіологічної підготовки педагогів та дозволяють визначити за окремими компонентами професійних ціннісних орієнтацій проблеми, що потребують корекції, психологічні механізми впливу та відповідні форми роботи (див. *табл. 1*).

Розроблений спецкурс-тренінг «Аксіологічні питання сучасної освіти» охоплював когнітивний, емоційно-оцінний та поведінковий компоненти професійних ціннісних орієнтацій учителів та передбачав задіяння психологічних механізмів: ідентифікації, рефлексії, ціннісного самовизначення; емоційного переживання, емоційної оцінки, інтеріоризації; екстеріоризації, цілепокладання, проектування.

Корекція професійних ціннісних орієнтацій учителів

Компонент-ти ПЦО	Стан, що потребує корекції	Психологічні механізми	Форми роботи	Результати впливу
Когнітивний	Обмежена обізнаність щодо професійних цінностей, недостатнє осмислення власних професійних ціннісних орієнтацій, професійні позиції існують на рівні уявленнь	Ідентифікація, рефлексія, ціннісне самовизначення	Лекція-бесіда, «Снігова куля», семінар-дискусія, психотехнічні вправи, робота у малих групах, індивідуальна робота, групова робота	Добра обізнаність учителя у світі професійних цінностей та усвідомлення власних професійних ціннісних орієнтацій
Емоційно-оцінний	Професійні цінності вчителем особистісно не прийняті; переживання протиріч «прийняття – неприйняття» ПЦ, незадоволеність працею, невизраза установка на творчу активність у професійній діяльності	Емоційне переживання, емоційна оцінка, інтеріоризація	Проблемна лекція, лекція-«мозковий штурм», психотехнічні вправи, розбір і аналіз життєвих і професійних ситуацій, робота в малих групах, індивідуальна робота	Прийняття вчителем професійних цінностей, їхня гуманістична спрямованість; задоволеність працею й позитивна установка до професійної діяльності
Поведінковий	Ситуативна професійна поведінка, низьке прагнення до професійної творчої активності	Екстеріоризація, цілепокладання, проектування	Лекція-дискусія, психотехнічні вправи, розбір і аналіз життєвих і професійних ситуацій, рольова гра, робота в малих групах, індивідуальна робота	Реалізація професійних ціннісних орієнтацій у професійній діяльності та стійкість проявлення професійно-ціннісних переконань у щоденній професійній діяльності та поведінці вчителів

Указані психологічні механізми забезпечують з'ясування та усвідомлення педагогами власних професійних ціннісних орієнтацій; прийняття професійних цінностей, розвиток їхньої гуманістичної спрямованості; формування установки щодо реалізації професійних ціннісних орієнтацій у професійній діяльності та набуття стійкості проявлення професійно-ціннісних переконань у щоденній професійній діяльності та поведінці вчителів. Для «включення» названих механізмів найбільш ефективними є такі форми роботи, як: проблемні лекції, лекції-бесіди, лекції-діалоги, дискусії, проблемні семінари, навчально-ігрове проектування, вирішення смисложиттєвих і педагогічних завдань; рольова гра, аналіз і обговорення ситуацій, психотехнічні вправи. Навчальна програма спецкурсу-тренінгу спланована в обсязі 28 годин.

Навчальна програма спецкурсу-тренінгу побудована відповідно технологічного підходу, який запропонований Л.М. Карамушкою [16] і складається з таких блоків:

а) *інформаційно-смісловий блок* (усвідомлення учасниками підготовки сутності професійних ціннісних орієнтацій та їх суттєвих характеристик);

б) *діагностичний блок* (діагностика рівня розвитку професійних ціннісних орієнтацій учасників підготовки);

в) *корекційно-розвивальний блок* (актуалізація, розвиток та корекція професійних ціннісних орієнтацій педагогів).

Безпосередньою метою спецкурсу-тренінгу було підвищення рівня розвитку та корекція професійних ціннісних орієнтацій учителів у процесі їхньої психолого-педагогічної підготовки в умовах післядипломної педагогічної освіти.

Розроблений та апробований нами спецкурс-тренінг «Аксіологічні питання сучасної освіти» був спрямований на вирішення наступних завдань: актуалізування знань з основ педагогічної аксіології, основних тенденцій розвитку сучасного суспільства та сучасної освіти та засвоєння знань щодо професійних цінностей учителів; прояснення, усвідомлення педагогами власних цінностей; набуття вмінь та формування настанов до: аналізу та рефлексії, самовдосконалення, адаптивності та гнучкості, ціннісного підходу в професійній діяльності; розвиток і корекцію професійних ціннісних орієнтацій учителів.

Розпочиналися заняття з повідомлення мети й завдань спецкурсу-тренінгу, вироблення групою правил (норм) роботи (на додаток до традиційних правил роботи тренінгових груп). Наступним етапом роботи групи було «Знайомство». Завданнями цього етапу стало виявлення й узгодження цілей учасників групи і викладача-тренера; створення безпечної психологічної атмосфери спілкування; формування мотивації до активної участі у груповій роботі.

Зміст основної частини навчального спецкурсу-тренінгу складався з трьох взаємопов'язаних тематичних модулів:

1 модуль. *Педагогічна аксіологія як галузь наукового знання.*

2 модуль. *Ціннісні пріоритети сучасної освіти.*

3 модуль. *Цінності в моїй педагогічній діяльності.*

Особлива увага приділялася обговоренню з учасниками виконаних вправ, рефлексії.

Перший модуль «Педагогічна аксіологія як галузь наукового знання».

Теоретична частина першого модуля була спрямована на засвоєння матеріалу з основ педагогічної аксіології, в ній висвітлювалися: гуманістичний сенс аксіологічних характеристик педагогічної діяльності; затвердження цінності людського життя, виховання і навчання, педагогічної діяльності і освіти в цілому як основи педагогічної аксіології; залежність педагогічних цінностей від соціальних, політичних, економічних взаємовідносин у суспільстві; людина як вища цінність буття, вільний розвиток кожної людини як цінність, освіта як цінність.

Практична частина й самостійна робота першого модуля складалася з низки вправ, спрямованих на з'ясування та усвідомлення педагогами власних наявних професійних ціннісних орієнтацій.

Другий модуль «Ціннісні пріоритети сучасної освіти».

У теоретичній частині другого модуля розглядалося наступні питання:

- цінності суспільства як ядро культури, її системотворчий чинник; відмінності культур і множинність цивілізацій як світи специфічних цінностей, реалізованих людиною;

- основні тенденції розвитку сучасного суспільства: демократизація, інформатизація, глобалізація; період становлення і розвитку нової реальності, яка все більш набуває риси інформаційного суспільства; перехід до нового інформаційно-орієнтованого суспільства – суспільства глобальної компетентності, яке засноване на інформації і технологіях та вимагає від сучасної людини глобальної раціоналізації інтелектуальної діяльності, інформаційної культури, компетентності у сферах аналітичної, технологічної, комунікативної та соціальної діяльності;

- втілення в освіті цінностей сучасного суспільства.

У практичній частині й самостійній роботі другого модуля слухачам пропонувалися для виконання вправи, метою яких було набуття вмінь та формування установок щодо: аналізу та рефлексії, самовдосконалення, адаптивності та гнучкості, ціннісного підходу у професійній діяльності.

Третій модуль «Цінності в моїй педагогічній діяльності».

Теоретична частина цього модуля була спрямована на засвоєння знань щодо професійних цінностей учителів: педагогічні цінності як основа розвитку професійної компетентності педагога; професійні ціннісні орієнтації як істотні складові професійної свідомості педагога; суть, структура і зміст професійних ціннісних орієнтацій учителів; ціннісно-сміслові самовизначення вчителя в трьох складових простору педагогічної праці: в системі своєї професійної діяльності, в системі педагогічного спілкування і в системі власної особистості.

До практичної частини і самостійної роботи третього модуля увійшли вправи й завдання, спрямовані на емоційне переживання, емоційне й раціональне оцінювання професійних цінностей, цілепокладання, що забезпечило розвиток і корекцію наявних професійних ціннісних орієнтацій учителя.

Програмою спецкурсу-тренінгу на початку та наприкінці навчання було передбачено діагностику професійних ціннісних орієнтацій слухачів курсів підвищення кваліфікації. Також наприкінці спецкурсу-тренінгу проводилася індивідуальна та групова рефлексія, пропонувалися анкети «Аналіз ефективності спецкурсу-тренінгу».

ВИСНОВКИ

Отже, корекція професійних ціннісних орієнтацій учителів у системі післядипломної педагогічної освіти може бути реалізована з використанням технологічного підходу засобом спецкурсу-тренінгу «Аксіологічні питання сучасної освіти». Запропонована форма роботи зі слухачами курсів підвищення кваліфікації забезпечує задіяння відповідних психологічних механізмів, що забезпечують з'ясування та усвідомлення педагогами власних професійних ціннісних орієнтацій; прийняття професійних цінностей, розвиток їхньої гуманістичної спрямованості; формування установки щодо реалізації професійних ціннісних орієнтацій у професійній діяльності та набуття стійкості прояву професійно-ціннісних переконань у щоденній професійній діяльності та поведінці вчителів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бобро Т.П. Ценностно-смысловой аспект педагога-стажиста в образовательном пространстве / Татьяна Петровна Бобро // Наука и школа. – 2006. – №1. – С. 43–46.
2. Бондарчук О.І. Особливості реалізації гуманістично-ціннісного підходу у післядипломній педагогічній освіті / Олена Іванівна Бондарчук // Післядипломна освіта в Україні. – 2009. – №1. – С. 3–6.
3. Бондарчук О.І. Соціально-психологічні основи особистісного розвитку керівників загальноосвітніх навчальних закладів у професійній діяльності : автореф. дис. ... доктора псих. наук : спец. 19.00.05 «Соціальна психологія ; психологія соціальної роботи» / Олена Іванівна Бондарчук. – К., 2008. – 34 с.
4. Зеер Э.Ф. Психология профессионального образования : учеб. пособие / Эвальд Фридрихович Зеер. – [2-е изд. перераб.]. – М. : Изд-во Московского психолого-социального института ; Воронеж : Изд-во НПО «МОДЭК», 2003. – 480 с.
5. Карпенко З.С. Психологічні основи аксіогенезу особистості : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра психол. наук : спец. 19.00.07 «Педагогічна і вікова психологія» / Зіновія Степанівна Карпенко ; НПУ ім. М.П. Драгоманова. – К., 1999. – 37 с.

6. Кажарская О.Н. Методологические аспекты формирования психологической готовности молодого учителя к профессиональной деятельности в системе последипломного образования / Ольга Николаевна Кажарская // Горизонты образования : науч.-метод. журнал. – 2009. – №1 – С. 65–72.
7. Климов Е.А. Психология профессионала : избр. психол. тр. / Евгений Александрович Климов [гл. ред. Д.И. Фельдштейн]. – М. : ИПП ; Воронеж : НПО МОДЭК, 1996. – 400 с.
8. Леонтьев Д.А. От социальных ценностей к личностным: социогенез и феноменология ценностной регуляции деятельности / Дмитрий Алексеевич Леонтьев // Вестник МГУ. – Сер. 14. : Психология. – 1996. – №4. – С. 35–44.
9. Максименко С.Д. Професійне становлення молодого вчителя / Сергій Дмитрович Максименко, Тетяна Дмитрівна Щербан. – Ужгород, 1998. – 233.
10. Маркова А.К. Психология труда учителя : [кн. для учителя] / Аэлита Капитоновна Маркова. – М. : Просвещение, 1993. – 192 с.
11. Митина Л.М. Психология труда и профессионального развития учителя / Лариса Максимовна Митина. – М. : Академия, 2004. – 320 с.
12. Панасюк А.Ю. Система повышения квалификации и психологическая перестройка кадров : метод. пособие / Александр Юрьевич Панасюк. – М. : Высш. шк., 1991. – 79 с.
13. Печерська Г.О. Професійні ціннісні орієнтації вчителя: досвід вивчення / Ганна Олексіївна Печерська // Вісник Чернігівського національного педагогічного університету ім. Т.Г.Шевченка. – Вип. 105. – Т. 2. – Чернігів : ЧДПУ, 2012. – С. 66–71. (Серія: психологічні науки).
14. Радчук Г.К. Аксіопсихологія вищої школи : монографія / Галина Кіндратівна Радчук. – Тернопіль : ТНПУ, 2009. – 415 с.
15. Ступина С.Б. Технології інтерактивного навчання в вищій школі : учебно-методическое пособие / Светлана Борисовна Ступина. – Саратов : Наука, 2009. – 52 с.
16. Технології роботи організаційних психологів : навч. посіб. для студентів вищ. навч. закл. та слухачів ін-тів післядиплом. освіти / [за наук. ред. Л.М. Карамушки]. – К. : Фірма «ІНКОС», 2005. – 366 с.
17. Товканець Г.В. Інтерактивні технології у формуванні творчої особистості майбутнього фахівця / Ганна Василівна Товканець // Креативна педагогіка: наук.-метод. зб. [Академія міжнародного співробітництва з креативної педагогіки]. – Вінниця, 2010. – Вип. 3. – С. 146–152.
18. Фадєєва М.В. Технологія формування позитивного іміджу загальноосвітнього навчального закладу / Марія Володимирівна Фадєєва // Актуальні проблеми психології : зб. наук. пр. – Т. 1 : Організаційна психологія. Економічна психологія. Соціальна психологія / Ін-т психології ім. Г.С. Костюка АПН України ; [за ред. С.Д. Максименка, Л.М. Карамушки]. – Ч. 24. – К., 2009. – С. 91–96.
19. Химинець В.В. Гуманістично-громадянська спрямованість науково-дослідної роботи в інститутах післядипломної педагогічної освіти / Василь Васильович Химинець [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.cipre.edu.ua> – Назва з екрана.

УДК 37:165:001:8

ВИМІРЮВАННЯ Й ОЦІНЮВАННЯ ЯКОСТІ ОСВІТИ У СИСТЕМІ МОНІТОРИНГОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ ОСВІТНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЗАГАЛЬНООСВІТНІХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ ЯК ПРЕДМЕТ ПСИХОЛОГІЧНОГО ПІЗНАННЯ

В.М. Приходько

*кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри андрагогіки та освітніх вимірювань
КЗ «Запорізький обласний інститут післядипломної педагогічної освіти» ЗОР*

У статті з соціально-психологічних та педагогічних позицій висвітлюються основні наукові підходи до вимірювання й оцінювання якості освіти в системі моніторингових досліджень освітньої діяльності загальноосвітніх навчальних закладів, що здійснюється на основі чотирьох аспектів – соціально-психологічного, педагогічного, управлінського та кваліметричного. Проаналізовано наукові погляди засновників моніторингових досліджень, вітчизняних та зарубіжних науковців на вимірювання й оцінювання педагогічної діяльності. Розглянуто критерії, параметри, показники педагогічних вимірювань, принципи кваліметричного підходу, на яких базується система моніторингу якості загальної середньої освіти.

Ключові слова: вимірювання, оцінювання, моніторинг, кваліметричний підхід, якість освіти.

В статье с социально-психологических и педагогических позиций освещаются основные научные подходы к измерению и оценке качества образования в системе мониторинговых исследований образовательной деятельности общеобразовательных учебных заведений, которые осуществляется на основе четырех аспектов – социально-психологического, педагогического, управленческого и кваліметрического; анализируются научные взгляды основателей мониторинговых исследований, отечественных и зарубежных ученых на измерение и оценку педагогической деятельности. Рассмотрены критерии, параметры, показатели педагогических измерений, а также принципы кваліметрического подхода, на которых базируется система мониторинга качества общего среднего образования.

Ключевые слова: измерение, оценка, мониторинг, кваліметрический подход, качество образования.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Вимірювання й оцінювання якості освіти – одне з головних завдань сучасності, вирішення якого неможливе без упровадження моніторингових досліджень. Замовниками моніторингових досліджень в освіті можуть бути різні *учасники освітнього процесу*, зацікавлені в об'єктивному оцінюванні освітніх послуг, що надають навчальні заклади: *випускники* середніх загальноосвітніх шкіл, яких цікавить відповідність здобутого рівня знань і вмінь вимогам ВНЗ, куди вони вступають; *батьки*, які хочуть знати, чи відповідає обраний ними навчальний заклад цим вимогам; *педагогічний колектив* навчального закладу та його *керівництво*, які мають переконатися в тому, що вони відповідають вимогам освітніх стандартів; *управлінці* в галузі освіти, яким важливо бути поінформованими щодо функціонування освітньої системи для